

ข้อสอบข้อเขียนพระอภิธรรม ภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๖๕
อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ชั้น จุฬอาภิธรรมมิกะตรี

สอบวันเสาร์ที่ ๑๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๕

วิชา : จิต เจตสิก รูป นิพพาน ๑๐ ข้อ รวม ๑๐๐ คะแนน เวลา ๔ ชม.

๑. ให้แปลคาถาดังต่อไปนี้ พร้อมทั้งจำแนกโดยบทสามัญว่ามีเท่าไร คืออะไรบ้าง แสดงความหมายมาพอได้ใจความ
สมมาสมพุทฺธมตฺถํ สสทฺธมมคณฺตุตมํ
อภิวาทิย ภาสิสฺสํ อภิธมฺมตฺถสฺสคหํ
๒. ให้แสดงความหมายข้อจิตดังต่อไปนี้
ก. กามาวจรจิต ข. อกุศลจิต ค. โสภณจิต ง. รูปาวจรจิต จ. มหัคคตจิต
๓. ก. จงแสดงบาลีและคำแปลในอกุศลสังขาริกจิต ๕ ดวง มาให้ถูกต้อง
ข. ให้แสดงบาลีพร้อมคำแปลในมหาวิปากจิต ดวงที่ ๕ ถึง ดวงที่ ๘ ตามลำดับ
๔. ในจิต ๑๒๑ ดวงนั้น เมื่อจำแนกเป็นนัย ๆ แล้วมีกี่นัย คืออะไรบ้าง แสดงมาพร้อมความหมาย
๕. อยากทราบว่า จิตที่เกิดพร้อมด้วยโสมนัสสเวทนา และเป็นสัมปยุตต์ด้วยนั้นมีกี่ดวง ? คืออะไรบ้าง ? และให้บอกด้วยว่าดวงไหนสัมปยุตต์ด้วยอะไร ?
๖. ให้แสดงลักษณะ ๔ ประการของเจตสิก และยกหลักฐานบาลีแสดงให้เห็นด้วย (ไม่ต้องแปล)
๗. จงแสดงหลักสัมปโยคนัยและสังคหนัย ดังต่อไปนี้
ก. วิริยเจตสิกประกอบได้ในจิตเท่าไร คืออะไรบ้าง ?
ข. ฉันทเจตสิกประกอบได้ในจิตเท่าไร คืออะไรบ้าง ?
ค. ปัญญาเจตสิกประกอบได้ในจิตเท่าไร คืออะไรบ้าง ?
ง. โลภมูลจิตดวงที่ ๘ มีเจตสิกประกอบได้เท่าไร คืออะไรบ้าง ?
จ. มหากุศลจิตดวงที่ ๔ มีเจตสิกประกอบได้เท่าไร คืออะไรบ้าง ?
๘. ก. รูป ๒๘ นั้น จัดเป็นประเภทใหญ่แล้วมีเท่าไร คืออะไรบ้าง และเมื่อจัดเป็นประเภทเล็กแล้วมีเท่าไร คืออะไรบ้าง ?
ข. ให้แสดงจำนวนของ กรรม จิต อุตุ อาหาร ที่สามารถทำให้รูปเกิดขึ้นได้โดยเฉพาะๆ ?
๙. สัตว์ที่เกิดขึ้นโตทีเดียวโดยแน่นอนนั้นมีกี่จำพวก คืออะไรบ้าง ? และให้แสดงความเจริญแห่งร่างกายของท่านตามลำดับ นับตั้งแต่ปฏิสนธิขณะเป็นต้นมา จนมีอวัยวะครบถ้วน
๑๐. ก. ให้แปลคุณของพระนิพพาน ๕ บทดังต่อไปนี้ ปทํ, อจฺจนตํ, อจฺจุตํ, อสงฺขตํ, อนฺนุตฺตรํ
ข. จงบอกความหมายของคำดังต่อไปนี้ ๑. สันติลักษณะ ๒. ทิฏฐธรรมนิพพาน ๓. สัมปรายิกนิพพาน

กลุ่มหลักสูตรและการสอน อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ข้อสอบสัมภาษณ์พระอภิธรรม ภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๖๕
อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ชั้น จุฬอาภิธรรมมิกะตรี

สอบวันอาทิตย์ที่ ๑๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๕

วิชา : จิต เจตสิก รูป นิพพาน

๕ ข้อ

๒๕ คะแนน

เวลา ๑๕ นาที

๑. ก. สัทธรรมมีกี่อย่าง ? คืออะไรบ้าง ?

ข. จิตมีกี่ประเภท คืออะไรบ้าง ? ยกบาลีขึ้นแสดงด้วย ?

ตอบ ก. สัทธรรมมี ๓ อย่างคือ

๑. ปริยัติสัทธรรม ได้แก่ พระบาลีและพระอรรถกถา

๒. ปฏิบัติสัทธรรม ได้แก่ การรักษาศีล การถืออุตุงค์ การเจริญสมณกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน

๓. ปฏิเวธสัทธรรม ได้แก่ มรรค ผล นิพพาน ฌาน อภิญญา

ข. จิตมี ๔ ประเภท คือ กามาวจรจิต รูปาวจรจิต อรูปาวจรจิต โลกุตตรจิต

ดังมีบาลีแสดงว่า ตตถ จิตตํ ตาว จตฺตัพพิจํ โหติ กามาวจรํ รูปาวจรํ อรูปาวจรํ โลกุตตรญฺเจติ

๒. ในจำนวนจิตโดยย่อ ๘๙ โดยพิสดาร ๑๒๑ นั้น ผิดกันที่ตรงไหนและฌานจิต ที่มีองค์ฌาน ๒ นั้น มีจำนวนเท่าใด คืออะไรบ้าง

ตอบ จำนวนจิตโดยย่อ ๘๙ โดยพิสดาร ๑๒๑ นั้น ผิดกันที่โลกุตตรจิต คือ

ในจิตโดยย่อนั้น โลกุตตรจิตมี ๘

ในจิตโดยพิสดารนั้น โลกุตตรจิตมี ๔๐

และฌานจิตที่มีองค์ฌาน ๒ นั้น มี ๓๔ ดวง คือ จตฺตถฌานจิต ๑๑ ปัญจฌานจิต ๒๓

๓. ก. ในอโสมนสจิต ๓๐ ดวงนั้น จิตที่เป็นอุเบกขาสหคตจิต มีกี่ดวง คืออะไรบ้าง ?

ข. เจตสิกที่ประกอบในอกุศลจิตได้ทั้งหมดนั้น มีเท่าไร คืออะไรบ้าง ?

ตอบ ก. มี ๒๐ ดวงคือ โสภมูลอุเบกขา ๔ โมหมูลจิต ๒ อเหตุกอุเบกขา ๑๔

ข. มี ๑๔ ดวงคือ สัพพากุศลสาธารณเจตสิก (โมจิตุกะ) ๔

อัญญสมานเจตสิก ๑๐ (เวณอริโมกษ์ ปิติ ฉันทะ)

๔. รูปมีจำนวนเท่าไร คืออะไรบ้าง ให้บอกชื่อของรูปเหล่านั้นมาตามลำดับ

ตอบ รูปมีจำนวน ๒๘ คือ

ปถวี อาโป เตโช วาโย จักขุปสาท โสตปสาท ฆานปสาท ชิวหาปสาท กายปสาท รูปารมณํ
สัทธารมณํ คันธารมณํ รสธารมณํ โผฏฐัพพารมณํ อิตถิภาวะะ ปุริสภาวะะ หทยะ ชีวิตะ อาหาระ ปริจเฉทะ
กายวิญญูติ วจวิญญูติ ลหุตตา มุทุตา กัมมัณฺญุตตา อุปจยะ สันตติ ชรตา อนิจจตา

๕. คำว่า “นิพพาน” เมื่อแยกบทออกแล้วมีกี่บท และให้บอกความหมายของบทนั้น ๆ ด้วย

และจงแปลวจนัตถะดังต่อไปนี้

วินติ สัสสิพตฺติ = วาน

วานโต นิกขนฺตนฺติ = นิพพาน

ตอบ คำว่า “นิพพาน” เมื่อแยกบทออกแล้วมี ๒ บทคือ นิ + วาน. นิ แปลว่าพ้น วาน แปลว่าธรรมที่เป็นเครื่อง
เกี่ยวโยงไว้ หมายถึง ตัณหา เมื่อรวม ๒ บทเข้ากันแล้วเป็น นิวาน แปลว่า ธรรมที่พ้นจากเครื่องเกี่ยวโยง หมายถึง
พ้นจากตัณหา ดังมีวจนัตถะแสดงว่า

วินติ สัสสิพตฺติ = วาน ธรรมชาติโดยย่อเป็นผู้เกี่ยวไว้ ฉะนั้น ธรรมชาตินั้นชื่อว่า วาน ได้แก่ ตัณหา

วานโต นิคุนตุนติ = นิพพาน ธรรมชาติโดยย่อพ้นจากเครื่องเกี้ยวโยง คือตัณหา ฉะนั้น ธรรมชาตินั้นชื่อว่า
นิพพาน

กลุ่มหลักสูตรและการสอน อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เฉลยข้อสอบข้อเขียนพระอภิธรรม ภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๖๕
อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ชั้น จุฬอภิธรรมมิกะตรี

สอบวันเสาร์ที่ ๑๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๕

วิชา : จิต เจตสิก รูป นิพพาน

๑๐ ข้อ

รวม ๑๐๐ คะแนน

เวลา ๔ ชม.

๑. ให้แปลคาถาดังต่อไปนี้ พร้อมทั้งจำแนกโดยบทสามัญว่ามีเท่าไร คืออะไรบ้าง แสดงความหมายมาพอได้ใจความ

สมมาสมพุทฺธมตฺถ

สสทฺธมมคณฺตุตม

อภิวาทิย ภาสิสฺส

อภิธมฺมตถสฺงคห

ตอบ แปลคาถาดังต่อไปนี้

ข้าพระพุทธเจ้า (พระอนุรุธาจารย์) ขอนอบน้อมถวายอภิวันทนการ แต่พระพุทธองค์ผู้ตรัสรู้ญายธรรมทั้งหลายเอง ไม่มีผู้เปรียบปาน พร้อมด้วยพระสัทธรรมและคณะพระอริยสงฆ์เจ้าทั้งหลายซึ่งเป็นผู้อุดมแล้ว จักต่างคัมภีร์ที่มีนามอภิธัมมตถสฺงคหต่อไป

เมื่อจำแนกโดยบทสามัญแล้วมี ๖ บท คือ

๑. สมมาสมพุทฺธิ หมายความว่า ผู้ตรัสรู้ญายธรรมทั้งปวงตามลำพังพระองค์เองอย่างถูกถ้วน ได้แก่ พระสัมมาสัมพุทธะจำพวกเดียว เป็นการปฏิเสธปัจเจกพุทธะ สวากพุทธะทั้งสอง

๒. อตฺถล หมายความว่า หาผู้เปรียบปานมิได้

๓. สสทฺธมมคณฺตุตม หมายความว่า พร้อมด้วยพระสัทธรรมและคณะพระอริยสงฆ์เจ้าทั้งหลายซึ่งเป็นผู้อุดม

๔. อภิวาทิย หมายความว่า เป็นค่านอบน้อมแด่พระรัตนตรัย

๕. ภาสิสฺส หมายความว่า เป็นคำรับรองว่าจะแต่ง

๖. อภิธมฺมตถสฺงคห หมายความว่า ตามที่ได้กล่าวคำรับรองไว้ว่าจะแต่งนั้นก็ได้แก่ คัมภีร์อภิธัมมตถสฺงคหปกรณ์ นี้เอง

๒. ให้แสดงความหมายข้อจิตดังต่อไปนี้

ก. กามาวจรจิต ข. อกุศลจิต ค. อโสมณจิต ง. รูปาวจรจิต จ. มหัคคตจิต

ตอบ ก. กามาวจรจิต หมายความว่า จิตที่ท่องเที่ยวเกิดอยู่ในภุมิ อันเป็นที่เกิดแห่งวัตถุกาม และกิเลสกามเป็นส่วนมาก

ข. อกุศลจิต หมายความว่า จิตที่มีโทษ และให้ผลตรงกันข้ามกับกุศลจิต หรือเป็นจิตที่ประกอบกับอกุศลเจตสิก

ค. อโสมณจิต หมายความว่า จิตที่นอกจากโสมณจิตที่เป็นจิตสวยงาม หรือเป็นจิตที่ไม่ได้เกิดพร้อมกันกับโสมณเจตสิก

ง. รูปาวจรจิต หมายความว่า จิตทั้ง ๑๕ ดวงนี้ ท่องเที่ยวเกิดอยู่ในภุมิอันเป็นที่เกิดแห่งวัตถุรูปและกิเลสรูปเป็นส่วนมาก

จ. มหัคคตจิต หมายความว่า จิตที่เข้าถึงความเป็นใหญ่ และประเสริฐ

๓. ก. จงแสดงบาลีและคำแปลในอกุศลสังขาริกจิต ๕ ดวง มาให้ถูกต้อง

ข. ให้แสดงบาลีพร้อมคำแปลในมหาวีปากจิต ดวงที่ ๕ ถึง ดวงที่ ๘ ตามลำดับ

ตอบ ก. แสดงบาลีและคำแปลในอกุศลสังขาริกจิต ๕ ดวง ดังนี้

๑. โสมนัสสสทคตํ ทิฏฐิตตสมปยุตตํ สสงฺขาริกํ

จิตที่เกิดขึ้นโดยมีการชักชวน พร้อมด้วยความดีใจ ประกอบด้วยความเห็นผิด

๒. โสมนัสสสทคตํ ทิฏฐิตตวิปยุตตํ สสงฺขาริกํ

จิตที่เกิดขึ้นโดยมีการชักชวน พร้อมด้วยความดีใจ ไม่ประกอบด้วยความเห็นผิด

๓. อุเบกขาสหคตฺ ภิภูจิตตสมฺปยุตฺตํ สสงฺขาริกํ

จิตที่เกิดขึ้นโดยมีการชักชวน พร้อมด้วยความเฉย ๆ ประกอบด้วยความเห็นผิด

๔. อุเบกขาสหคตฺ ภิภูจิตตวิปฺยุตฺตํ สสงฺขาริกํ

จิตที่เกิดขึ้นโดยมีการชักชวน พร้อมด้วยความเฉย ๆ ไม่ประกอบด้วยความเห็นผิด

๕. โทมนสฺสสหคตฺ ปภฺนิสมฺปยุตฺตํ สสงฺขาริกํ

จิตที่เกิดขึ้นโดยมีการชักชวน พร้อมด้วยความเสียใจ ประกอบด้วยความโกรธ

ข. แสดงบาลีพร้อมคำแปลในมหาวิปากจิต ดวงที่ ๕ ถึง ดวงที่ ๘ ดังนี้

มหาวิปากจิต ดวงที่ ๕ อุเบกขาสหคตฺ ฌานสมฺปยุตฺตํ อสงฺขาริกํ

จิตที่เกิดขึ้นโดยไม่มีการชักชวน พร้อมด้วยความเฉย ๆ ประกอบด้วยปัญญา

มหาวิปากจิต ดวงที่ ๖ อุเบกขาสหคตฺ ฌานสมฺปยุตฺตํ สสงฺขาริกํ

จิตที่เกิดขึ้นโดยมีการชักชวน พร้อมด้วยความเฉย ๆ ประกอบด้วยปัญญา

มหาวิปากจิต ดวงที่ ๗ อุเบกขาสหคตฺ ฌานวิปฺยุตฺตํ อสงฺขาริกํ

จิตที่เกิดขึ้นโดยไม่มีการชักชวน พร้อมด้วยความเฉย ๆ ไม่ประกอบด้วยปัญญา

มหาวิปากจิต ดวงที่ ๘ อุเบกขาสหคตฺ ฌานวิปฺยุตฺตํ สสงฺขาริกํ

จิตที่เกิดขึ้นโดยมีการชักชวน พร้อมด้วยความเฉย ๆ ไม่ประกอบด้วยปัญญา

๔. ในจิต ๑๒๑ ดวงนั้น เมื่อจำแนกเป็นนัย ๆ แล้วมีกี่นัย คืออะไรบ้าง แสดงมาพร้อมความหมาย

ตอบ จำแนกจิต ๑๒๑ เป็นนัย ๆ มีอยู่ ๙ นัย คือ

๑. ชาติเภทนัย การแยกประเภทของจิตโดยชาติ มี ๔ ชาติ คือ อกุศลชาติ, กุศลชาติ, วิปากชาติ, กิริยาชาติ

๒. ภูมิเภทนัย การแยกประเภทของจิตโดยภูมิทั้ง ๔ คือ กามภูมิ, รูปภูมิ, อรูปภูมิ, โลกุตตรภูมิ

๓. โสภณเภทนัย การแยกประเภทของจิตโดยอโสภณะ และโสภณะ

๔. โลกเภทนัย การแยกประเภทของจิตโดยโลกียะ และโลกุตตระ

๕. เหตุเภทนัย การแยกประเภทของจิตโดยเหตุกะ และสเหตุกะ

๖. ฌานเภทนัย การแยกประเภทของจิตโดยอฌาน และฌาน

๗. เวทนาเภทนัย การแยกประเภทของจิตโดยเวทนา ๕ คือ สุขเวทนา, ทุกขเวทนา, โสมนัสสเวทนา, โทมนัสสเวทนา, อุเบกขาเวทนา

๘. สัมปโยคเภทนัย การแยกประเภทของจิตโดยสัมปยุตต์ และวิปยุตต์

๙. สังขารเภทนัย การแยกประเภทของจิตโดยอสังขาริก และสสังขาริก

๕. อยากทราบว่า จิตที่เกิดพร้อมกับโสมนัสสเวทนา และเป็นสัมปยุตต์ด้วยนั้นมีกี่ดวง ? คืออะไรบ้าง ? และให้บอกด้วยว่าดวงไหนสัมปยุตต์ด้วยอะไร ?

ตอบ จิตที่เกิดพร้อมกับโสมนัสสเวทนา และเป็นสัมปยุตต์ด้วยนั้นมีอยู่ ๕๒ ดวงคือ

ภิภูจิตตสัมปยุตตโสมนัส ๒

สัมปยุตต์ด้วยภิภูจิต

มหากุศลญาณสัมปยุตตโสมนัส ๒

มหาวิบากญาณสัมปยุตตโสมนัส ๒

มหากิริยาญาณสัมปยุตตโสมนัส ๒

รูปาวจรโสมนัสสหคตจิต ๑๒

โลกุตตรโสมนัสสหคตจิต ๓๒

สัมปยุตต์ด้วยปัญญา (ญาณสัมปยุตต์)

๖. ให้แสดงลักษณะ ๔ ประการของเจตสิก และยกหลักฐานบาลีแสดงให้เห็นด้วย (ไม่ต้องแปล)

ตอบ ลักษณะ ๔ ประการของเจตสิก

๑. เอกุปปาทะ เจตสิกนี้เกิดพร้อมกับจิตเสมอ หมายความว่า เมื่อจิตเกิด เจตสิกก็เกิดขึ้นด้วยกัน จะว่าจิตเกิดก่อน เจตสิกเกิดทีหลัง หรือเจตสิกเกิดก่อนจิตเกิดทีหลังนั้นไม่ได้

๒. เอกนิโรธะ ในทำนองเดียวกันนั้น เมื่อจิตดับ เจตสิกก็ดับด้วยกัน ไม่มีใครดับก่อนหรือดับทีหลัง

๓. เอกาลัมพะนะ อารมณ์ที่เจตสิกเข้าไปรับอยู่นั้น ก็เป็นอารมณ์เดียวกันกับที่จิตเข้าไปรับนั่นเอง เช่น จิตรับอารมณ์สีขาว เจตสิกก็รับสีขาวด้วย จิตรับอารมณ์สีดำ เจตสิกก็รับสีดำด้วย ดังนี้ เป็นต้น

๔. เอกวัตถุกะ ที่อาศัยเกิดของเจตสิก ก็เป็นชนิดเดียวกันกับที่อาศัยเกิดของจิต เช่น จิตอาศัยตาเกิด เจตสิกก็อาศัยตาเกิดด้วย จิตอาศัยหูเกิด เจตสิกก็อาศัยหูเกิดด้วย จิตอาศัยหัวใจเกิด เจตสิกก็อาศัยหัวใจเกิดด้วย ดังนี้

ดังมีหลักฐานบาลีแสดงว่า

เอกุปปาตนิโรธา จ

เอกาลมพนวตถูกา

เจโตยุตตา ทวิปณฺณาส

ธมฺมา เจตสิกา มตา

๗. จงแสดงหลักสัมปโยคณัยและสังคหณัย ดังต่อไปนี้

ก. วิริยเจตสิกประกอบได้ในจิตเท่าไร คืออะไรบ้าง ?

ข. มันทเจตสิกประกอบได้ในจิตเท่าไร คืออะไรบ้าง ?

ค. ปัญญาเจตสิกประกอบได้ในจิตเท่าไร คืออะไรบ้าง ?

ง. โลภมูลจิตดวงที่ ๘ มีเจตสิกประกอบได้เท่าไร คืออะไรบ้าง ?

จ. มหากุศลจิตดวงที่ ๔ มีเจตสิกประกอบได้เท่าไร คืออะไรบ้าง ?

ตอบ ก. ประกอบได้ในจิต ๑๐๕ ดวง คือ กามจิต ๓๘ ดวง (เว้นอุเหตุกวิปากจิต ๑๕ ปัญจทวาราวัชชนจิต ๑) มหัคคตจิต ๒๗ โลกุตตรจิต ๔๐

ข. ประกอบได้ในจิต ๑๐๑ ดวงคือ กามจิต ๓๔ ดวง (เว้นโมหมูลจิต ๒ อุเหตุกจิต ๑๘) มหัคคตจิต ๒๗ โลกุตตรจิต ๔๐

ค. ประกอบได้ในจิต ๔๗ หรือ ๗๙ ดวง คือ มหากุศลญาณสัมปยุตตจิต ๔ มหาวิปากญาณสัมปยุตตจิต ๔ มหาปริยาญาณสัมปยุตตจิต ๔ มหัคคตจิต ๒๗ โลกุตตรจิต ๔๐

ง. มีเจตสิกประกอบ ๒๐ ดวง คือ อัญญสมานะ ๑๒ (เว้นปีติ) โมจตุกะ ๔ โลภะ มานะ ถิฏกะ ๒

จ. มีเจตสิกประกอบ ๓๗ ดวงคือ อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โสภณเจตสิก ๒๔ (เว้นปัญญา ๑)

๘. ก. รูป ๒๘ นั้น จัดเป็นประเภทใหญ่แล้วมีเท่าไร คืออะไรบ้าง และเมื่อจัดเป็นประเภทเล็กแล้วมีเท่าไร คืออะไรบ้าง ?

ข. ให้แสดงจำนวนของ กรรม จิต อุตฺต อาหาร ที่สามารถทำให้รูปเกิดขึ้นได้โดยเฉพาะๆ ?

ตอบ ก. รูป ๒๘ นั้น จัดเป็นประเภทใหญ่มี ๒ คือ

๑. นิปผันนรูป ๑๘ ๒. อนิปผันนรูป ๑๐

และเมื่อจัดเป็นประเภทเล็กแล้วมี ๑๑ คือ มหาภูตรูป ๔ ปสาทรูป ๕ วิสยรูป ๗ หรือ ๔ ภาวรูป ๒ ทพรูป ๑ ขีวีตรูป ๑ อาหารรูป ๑ ปริจเฉทรูป ๑ วิญญูติรูป ๒ วิจารณ์รูป ๕ หรือ ๓ ลักษณะรูป ๔

ข. กรรมที่ทำให้รูปเกิดขึ้นได้ ได้แก่กรรม ๒๕ คือเจตนาที่อยู่ในอกุศลจิต ๑๒ มหากุศลจิต ๘ รูปาวจรกุศลจิต ๕ รวมเป็น ๒๕

จิตที่ทำให้รูปเกิดขึ้นได้ ได้แก่จิต ๗๕ (เว้นทวิปัญญาวิญญาณจิต ๑๐ อรูปวิปากจิต ๔ ปฏิสนธิจิตของสัตว์ทั้งหลาย และจุติจิตของพระอรหันต์) เจตสิก ๕๒ ที่ในปัจจุบันภพ

อุตฺตที่ทำให้รูปเกิดขึ้นได้ ได้แก่ สัตเตโช ความเย็น อุณหเตโช ความร้อน ที่อยู่ภายในสัตว์ และภายนอกสัตว์ อาหารที่ทำให้รูปเกิดขึ้นได้ ได้แก่ โอชาที่อยู่ในอาหารต่าง ๆ

๙. สัตว์ที่เกิดขึ้นโตทีเดียวโดยแน่นอนนั้นมีกี่จำพวก คืออะไรบ้าง ? และให้แสดงความเจริญแห่งร่างกายของท่านตามลำดับ นับตั้งแต่ปฏิสนธิจนเป็นต้นมา จนมีอวัยวะครบถ้วน

ตอบ สัตว์ที่เกิดขึ้นโตทีเดียวโดยแน่นอน มี ๒๔ จำพวกคือ สัตว์วันรก ๑ นิชฌามัตถิกเปรต ๑ เทวดาที่อยู่ในจาตุมหาราชิกา ๑ (เวณภูมิภูมิตูเทวดา) เทวดาที่อยู่ในเทวภูมิเบื้องบน ๕ รูปพรหม ๑๖

แสดงความเจริญแห่งร่างกายของข้าพเจ้า (คัพภเสยยกะ) ตามลำดับ นับตั้งแต่ปฏิสนธิจนถึงมีอวัยวะครบถ้วนมีดังนี้

ในสัปดาห์แรกแห่งการปฏิสนธินั้น เกิดเป็นกลรูป คือหยาดน้ำใสเหมือนน้ำมันงา

ในสัปดาห์ที่ ๒ หลังจากกลรูป เกิดเป็นอัมพุทฐรูปมีลักษณะเป็นฟอง สีเหมือนน้ำล้างเนื้อ

ในสัปดาห์ที่ ๓ หลังจากอัมพุทฐรูป เกิดเป็นเปสิรูป มีลักษณะเหมือน ชื่นเนื้อที่เหลว ๆ สีแดง

ในสัปดาห์ที่ ๔ หลังจากเปสิรูปแล้ว เกิดเป็นฆนรูป มีลักษณะเป็นก้อนมีสัณฐานเหมือนไข่ไก่

ในสัปดาห์ที่ ๕ หลังจากฆนรูป เกิดเป็นปัญจสาขา คือรูปนั้นแตกออกเป็นปุม ๕ ปุม ต่อจากนั้นคือระหว่างสัปดาห์ที่ ๑๒ ถึงสัปดาห์ที่ ๔๒ ผม ขน เล็บ เหล่านี้ก็ปรากฏ

๑๐. ก. ให้แปลคุณของพระนิพพาน ๕ บทดังต่อไปนี้ ปทํ, อจจนตํ, อจจุตํ, อสงขตํ, อนุตตรํ

ข. จงบอกความหมายของคำดังต่อไปนี้ ๑. สันติลักษณะ ๒. ทิฏฐธรรมนิพพาน ๓. สัมปรายิกนิพพาน

ตอบ ก. แปลคุณของพระนิพพาน ๕ บทดังต่อไปนี้ คือ

ปทํ แปลว่า ส่วนหนึ่ง

อจจุตํ แปลว่า ธรรมที่ไม่ตาย

อจจนตํ แปลว่า ธรรมที่ก้าวล่วงขั้น ๕ ที่เป็นอดีตและอนาคต

อสงขตํ แปลว่า ธรรมที่ไม่ถูกปรุงแต่งด้วยปัจจัย ๔ อย่างใดอย่างหนึ่ง

อนุตตรํ แปลว่า ธรรมที่ประเสริฐ

ข. ๑. สันติลักษณะ หมายถึง สงบจากกิเลสและขั้น ๕ ทั้งหมด

๒. ทิฏฐธรรมนิพพาน หมายถึง พระอรหันต์ทั้งหลายผู้ซึ่งเข้าไปรู้แจ้งพระนิพพานนั้นยังมีชีวิตอยู่ ยังไม่ได้ปรินิพพาน

๓. สัมปรายิกนิพพาน หมายถึง พระอรหันต์ทั้งหลายเมื่อปรินิพพานแล้ว จึงเข้าถึงพระนิพพาน

กลุ่มหลักสูตรและการสอน อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย